

5a edició

Descobreix Calonge i Sant Antoni...

El Collet, Puigsesforques i el pla de Calonge

"Entre la història i la natura"

Ajuntament de Calonge

Presentació

A sepia-toned photograph of a landscape. In the foreground, there's a dark, textured area that looks like a hill or a field. In the background, a small, light-colored building with a dark roof is visible on a hill. The sky is light and hazy.

La ruta que proposem seguir pretén ser un primer acostament cap a les cultures que colonitzaven la nostra comarca de ben antic: el llegat dels romans del Collet —emplaçat molt proper a la platja d'Es Monestri de Sant Antoni—, passant per les restes del megalitisme al Puigsesforques; el barri de Sant Daniel, amb masos seculars i una passejada plàcida pels camps del pla de Calonge fins a tornar al nostre punt d'inici.

La plana fèrtil que s'estén als nostres peus està drenada per diversos recs i rieres: el rec Madral a ponent i principal curs, la riera de Monells i el rec d'en Basses, que serveix de partió entre Puigsesforques i Sant Daniel. La intervenció de l'home en aquest indret hi és documentada de temps molt reculats. Sembla que la mateixa canalització del rec Madral data dels romans, abans terra d'aiguamolls. Ara, està formada per les feixes d'horta familiar i els camps, majoritàriament de secà, amb blat i oliveres.

La diversitat natural que hi podrem trobar està fortament relacionada amb l'ambient rural i la transformació del medi per l'home. Els petits moixons que colonitzen tothora els camps s'aprofiten dels sembrats i els insectes que hi viuen entre ells. Les vistes obertes del pla ens ofereixen un bon espectacle als ulls. Per entre les cases i parets de pedra és fàcil veure-hi esmunyedisses sargantanes. L'espectacle dels animals de corral, presents a Sant Daniel, bé que val una passejada per aquests entorns.

És un itinerari que hom proposa de descobrir en un matí o una tarda aprofitant les primeres o darreres hores de sol. Tant se val l'estació de l'any! Els camps tindran diferents formes i colors que captivaran de ben segur els sentits.

Índex

- **Plànol: El Collet, Puigsesforques i el pla de Calonge amb el recorregut traçat**

- **Fitxa tècnica**

- **Descripció de l'itinerari**

- **Punts d'interès:**

- 1 Els vestigis de la vila romana del Collet
- 2 L'ermita de Santa Maria del Collet
- 34 El dolmen i el menhir de Puigsesforques
- 516 El barri i l'ermita de Sant Daniel
- 7 La font del mas Ribot
- 8 El pla de Calonge
- 9 L'escorxador municipal
- 10 La torre Roura
- 11 El rec Madral

- ⋯ Itinerari proposat
- SL (Sender local)
- Carretera
- Riera/rec
- ← Sentit de la marxa
- □ □ Població

Església/ ermita

Dolmen o menhir

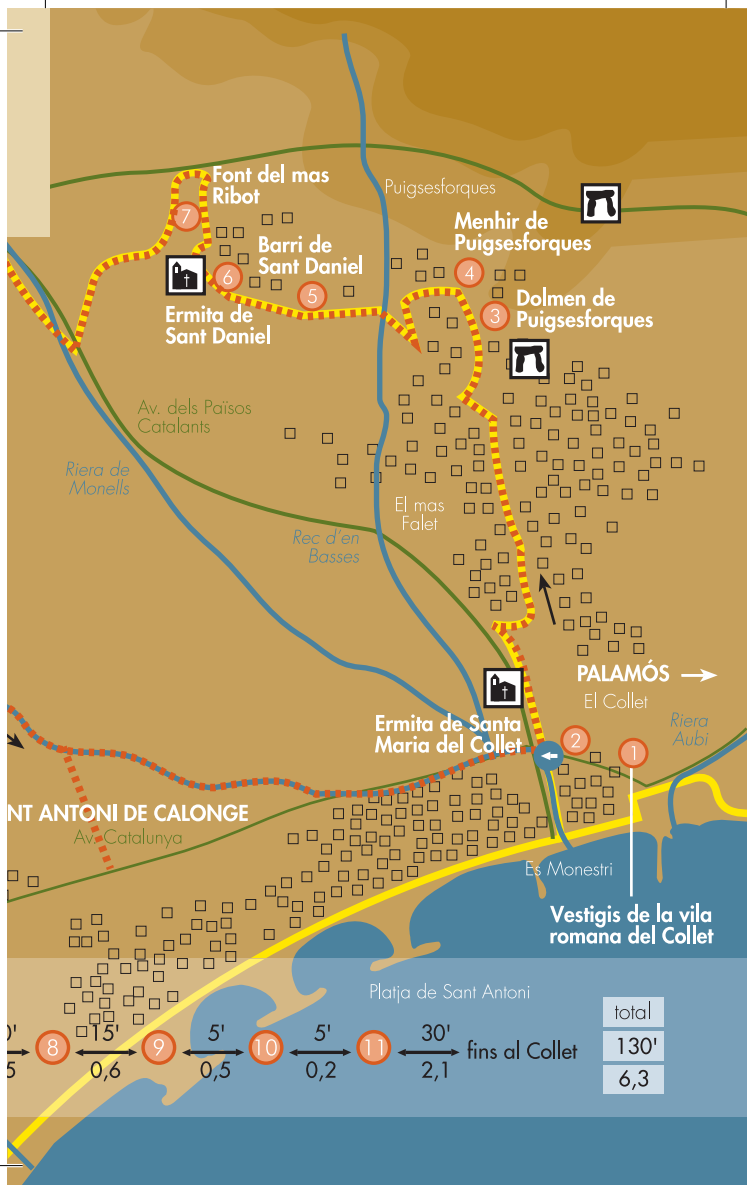

Torre

Sortida

Fitxa tècnica

- **Temps total aproximat de l'itinerari:** 2 h i 10 min.
- **Temps efectiu de marxa:** 1 h 40 min aprox.
- **Mesura del recorregut:** 6,3 km sortida i arribada des de Sant Antoni (el Collet).
- **Esforç i dificultat:** baixos.
- **Desnivell:** En el tram de Sant Daniel a Puigsesforques hi ha un petit desnivell fins a arribar i descendir al dolmen i menhir. La resta és tot molt planer.
- **Punt d'inici i d'arribada:** El Collet i arribada a Sant Antoni, amb possibilitat d'arribar al mateix punt o a qualsevol altre del nucli.
- **Senyalització:** En el tram del Collet a la torre Roura seguirem un sender local –SL– (marques blanques i verdes) i el tram fins a Sant Antoni no està senyalitzat.
- **Observacions:** En el pas que es travessa per la carretera del cementiri cal extremar les precaucions, aproximadament durant uns 200 m, pel volum de trànsit rodat.

Descripció de l'itinerari

S'inicia l'itinerari prop de la zona anomenada del Collet, a l'encreuament entre l'av. dels Països Catalans i l'av. de Catalunya de Sant Antoni. Les restes romanes ① i l'ermita de Santa Maria ②, els dos punts d'interès de l'inici, no estan, a hores d'ara, oberts al públic, tot i que, en un futur, es preveu condicionar l'entorn per accedir-hi i ara hi passarem ben arran.

Aquest primer tram és, malauradament, força urbà, a través dels carrers de les urbanitzacions del Collet, Puigsesforques i Sant Daniel; però les empremtes que anirem descobrint enmig de la modernitat bé que ens poden fer somniar com devien haver viscut aquella gent.

Prosseguim per l'av. dels Països Catalans en direcció a Calonge. Cal que trenquem pel carrer de la Verge de Núria i ascendim pel primer vial a mà esquerra, el carrer de Galícia, fins que n'arribem al cap i podem pujar una altra vegada a mà esquerra fins a trobar el carrer del Collet. El continuarem fins a creuar-nos amb el carrer del Menhir. A uns 150 m es pot albirar l'inici d'un caminó que s'endinsa en un petit forest. Un rètol de fusta ens hi mena: el dolmen ③ i el menhir ④ de Puigsesforques. L'emplaçament no és casual: la gent d'aleshores ubicava aquesta mena de tombes i fites als llocs més alts de la regió.

Descendim del turó i tornem a estar entre les cases. A l'altra banda del carrer hi ha un passadís costerut que ens mena a la cota del carrer inferior. A pocs metres, a mà dreta,

veiem un trencall cap a una pineda. És una dreuera que ens portarà al barri de Sant Daniel ⑤ passant per sobre el rec d'en Basses.

Les primeres cases i masies del nucli tenen un aire marcadament rural. Arribats al mas Rosselló hem de trencar a l'esquerra i tornar a remuntar pel carrer de Sant Daniel. L'ermita ⑥, dedicada al sant, s'hi erigeix al cap damunt, ara ja molt castigada pel transcurs del temps.

Les marques del sender ens condueixen cap a la font del mas Ribot ⑦ a través dels nous asfalts de la urbanització de Sant Daniel. L'espai és un oasi de verdor, gràcies a l'abundant aigua que brolla del subsòl i s'estanca en una resclosa.

Agafem el carrer de la Gírgola en direcció a la carretera vella del cementiri. S'ha d'estar a l'aguait en aquest encreuament! Hi ha molt de trànsit i haurem de continuar així al llarg d'uns 200 m a la dreta. Haurem passat per davant dels masos Escapa i Domènec.

Abans de travessar per damunt del pont que salva la variant, seguirem el camí asfaltat que tot dret ens conduirà fins a l'edifici de l'Escorxador. És el primer contacte amb el pla de Calonge ⑧. Passarem sota l'ombra d'uns garrofers els fruits dels quals fan reviure olors antigues.

A l'Escorxador prenem camí cap a Sant Antoni. Des d'aquest punt és fàcil atansar-nos fins al nucli de Calonge, a tan sols 10 minuts en sentit contraposat. A l'horitzó podem veure la silueta de la torre Roura , damunt d'un turó emboscat.

Deixarem les marques del SL. És a l'altura d'una alzina centenària que es troba a peu de camí. Cap a la dreta, seguint la senyalització, continuariem cap a la pedra de Fondils i la cova del Ronquillo. És un itinerari també molt recomanable, tot i que presenta una major dificultat.

Ens adonarem que, després de travessar el rec Madral el corriol es torna molt pedregós. El rec, a partir d'aquest punt, és el mateix camí. D'aquí fins a Sant Antoni, el tram no es troba senyalitzat. Tot dret fins al nucli de mar, les possibilitats dels camins al final de l'itinerari són múltiples. Quan s'arriba a l'edifici Orsa, podem seguir avall pel carrer del Puigsapera o bé continuar pel camí fins a l'IES Puig Cargol i més enllà fins al nostre punt d'inici, i ara final del recorregut. Fins en aquest punt, hi resten poc més de dos quilòmetres de recorregut.

Punts d'interès

Els vestigis de la vila romana del Collet

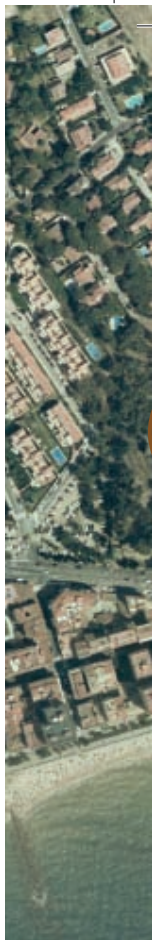
Situat en un indret privilegiat, l'assentament del Collet, que segons contenen els historiadors i arqueòlegs, va ser lloc d'intercanvi per a cartaginesos o fenicis; s'hi documenta una presència fefaent durant l'etapa romana. Actualment, els terrenys del Collet estan declarats com a Espai de Protecció Arqueològica (EPA) en reconeixement al seu interès històric.

Durant el segle II aC i fins al VII dC, l'activitat de la vila queda registrada a través de la troballa de paviments, murs, mosaics i restes d'habitatges i diversos estris quotidians.

En destaca la presència de forns de grans dimensions que serviren per a la cocció de ceràmica i altres estris dedicats a la fabricació de calç. Les restes inservibles de la terrisseria eren abocades en un espai on s'ha trobat material que permet identificar que la major producció era destinada a la manufactura d'àmfores per al transport del vi i altres estris de caràcter domèstic.

L'emplaçament de la vila del Collet, a prop del mar i amb un teló de fons de vinyes, el van fer especialment indicat per a l'exportació de vi a través de tota la Mediterrània. De fet, la línia de la costa, que devia estar més enretirada, el configura també com a antic port de mercaderies.

Després de l'abandonament de la terrisseria, l'espai es va utilitzar com a necròpolis de la vila del Collet.

Ermita
Santa Maria del Mar

Restes romanes
del Collet

Estris d'ús quotidià

Llànties

L'ermita de Santa Maria del Collet

Sobre el turó que tenim davant nostre es troba el monestir de monges benedictines del segle XII, anomenat de Santa Maria del Collet. Al segle XIV prenia el nom de Santa Maria del Mar, que alguna cartografia encara recull.

L'indret, amb el monestir i les terres contigües, que es van anar adquirint a través de donacions o compres, eren administrats per la comunitat religiosa sota la direcció de la priora, tot i que, segons s'escriu, no van arribar a ser mai de gran extensió. La seva vida girava a l'entorn del recolliment, la pregària a Déu i al treball i segurament, va ser lloc d'acollida per als pelegrins d'aquelles contrades.

La comunitat de religioses hi va viure durant uns quants segles, exposades a tot tipus de calamitats i maltempsades en les ràtzies que els deparava la pirateria, les pestes i les males anyades al camp. Hi hagué un període en què el monestir, només el sostenia una sola monja. Les edificacions, pel poc manteniment que s'hi feia, van deixondir i es va optar per cedir l'ús i el cultiu de les terres a tercers, conservant-ne la titularitat.

Acabà essent una casa de pagès i en la modernitat, s'ha habilitat com a masia residencial.

La finca ha estat adquirida recentment per l'Ajuntament i se'n preveu la restauració i el possible ús com a centre d'interpretació de les ruïnes romanes del Collet.

Detall de l'ermita

El dolmen i el menhir de Puigsesforques

Com en altres poblacions del voltant, el topònim de Puigsesforques o de les Forques es pren d'una activitat que es va portar a terme durant el període de temps de l'edat mitjana: l'ajusticiament públic dels criminals. Als punts més elevats de la regió, i com a exemple per a la resta del poble, es penjaven de les forques aquells que contravenien el règim i hi restaven exposats fins que els corbs no en deixaven petja.

Els testimoniatges de la presència de l'home prehistòric corresponen al dolmen i menhir al capdamunt del turó. Ambdós monuments es poden datar al voltant del 3400-3000 aC. En les proximitats, hi han aflorat diverses restes de la comunitat prehistòrica (ossos, ceràmica, sílex...).

Els dòlmens són monuments funeraris col·lectius que es bastien amb grans blocs de pedra verticals i horitzontals a mode de sostre i que formaven cambres i podien dibuixar passadissos. El menhir, o monòlit, era una gran pedra col·locada en vertical que sembla ser que podria tenir la finalitat de delimitar territoris.

El menhir, que havia decaigut amb el pas dels anys, va ser erigit i traslladat cap al 1958 en un lloc més enlairat i consta com el més voluminós de les Gavarres.

Camí del dolmen

Menhir

El barri i l'ermita de Sant Daniel

El barri de Sant Daniel és un dels barris històrics del municipi de Calonge. Sorgit a l'entorn de diversos masos, encara conserva molta part de l'arquitectura i el quefer del medi rural. Es conforma en un entramat de carrerons estrets i costeruts presidits per l'esglésiola dedicada al sant.

Algunes de les masies amb tradició són: el mas Fonalleras, el mas Escapa, Can Tonillo, Can Crònics, el mas Pere, Can Friu, Can Llongo, Can Falet i d'altres menys importants. La majoria tenen vocació per als cultius de secà, la vinya, l'olivera o els camps de cereals. Quan passeges enmig del barri, la remor dels animals de corral —de gallines, ànecs, oques o galls d'indi— es converteix en un petit rebombori.

L'ermita té una edificació annexa i el conjunt ha quedat molt tocat pel pas del temps. La capella es pot datar dels s. XVI-XVII i sempre ha traspuat un caràcter humil. Degué caure en l'abandonament a principis del s. XX.

Des del cim del turó hi ha una excel·lent vista sobre Sant Antoni, la plana, el nucli de Calonge i els primers contraforts de les Gavarres.

Ermita de Sant Daniel

Gallines

La font del mas Ribot

Arrecerat entre la nova urbanització de Sant Daniel i la carretera pel flanc nord, queda un espai verd i frondós anomenat la font del mas Ribot. Es tracta d'unes antigues mines d'aigua, que ara proveeixen una bassa artificial de bones dimensions.

El nivell de l'aigua del subsòl és molt elevat en aquest punt. Fins i tot està documentat que en l'assentament d'època romana del Collet s'havia construït un aqüeducte per fer arribar el prevut recurs cap a l'assentament. Hi queden restes d'argamassa romana i passava just per l'entorn del mas Falet. En l'època moderna, van portar aigua a uns grans vivers que hi havia just dessota.

La vegetació hi és exonerant. Uns suros ben arrelats, que s'escorcen cada torn de lleva, ens evidencien que aquestes valls de perfil suau van ser poblades per comunitats de sureda, amb un sotabosc espès i punxant format per bruc, aritjol o arboç.

Al costat del rec d'escorrentiu, s'hi devien plantar àlbers, d'escorça blanca i fulla caduca, que avui prenen una mida força destacable.

Dins de les basses, hi poden créixer balques i moltes algues verdes que n'entapissen el llit. És un bon lloc perquè hi proliferin tota mena d'amfibis, com ara granotes o gripaus i llurs capgrossos.

Granota

Àlber

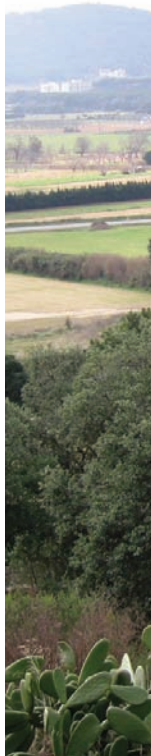
El pla de Calonge

L'extensió de terreny que conforma l'espai delimitat entre la riera de Calonge i el rec de Sant Daniel, o rec d'en Basses, es coneix com el pla de Calonge. El relleu pausat que descendeix gradualment fins al mar permet l'escorrentiu suau de les aigües.

La plana és fèrtil i generosa en aquest recurs. Moltes hortes de regadiu disposen del seu propi pou. Part de l'aigua que es consumeix al municipi a l'actualitat prové de diverses captacions situades al pla. Gràcies a l'existència d'aigua, s'hi van anar situant molts masos de tradició contrastada: Cal Federal o mas Colomer, el mas Cremat, Can Coia, Can Domènec i Can Escapa, alguns ja deshabitats. Ultimament, hi han proliferat la construcció de petites barraques o casetes lligades als treballs agrícoles.

L'ecosistema el conforma la plana oberta solcada per plantacions de vinya i oliveres i amb una forta presència del blat. Els colors del camp aniran variant segons l'època de l'any que es visiti: del verd de la primavera, puntejat per les roselles vermelles, al groc musti que agafa a l'estiu. A la tardor i a principis d'hivern el camp sembla erm, però es prepara per a la pròxima collita quan es giriga tota la terra per airejar-la.

Es podran observar molts ocells propis d'espais oberts: els estols de pinsans, les cadernereres i els lluers, els passerells, les titelles que s'aixecaran amb el cant característic, l'alosa, la cogullada i molts altres més. I no ens podem oblidar dels filats elèctrics on, expectants, ens sotgen en filera els estornells.

Titella

Garrofas

L'Escorxador municipal

L'edifici de l'Escorxador es troba situat al costat de l'eix viari principal que uneix Calonge i Sant Antoni. Va ser projectat per a una funció essencial en l'abastiment de l'aliment de les viles i d'aquesta manera, poder donar cobertura al creixement incipient de la població, tot garantint el sacrifici dels animals amb certa qualitat sanitària.

L'arquitecte fou Joan Roca Pinet (Girona, 1885-1973), autor de diverses obres d'influència modernista tals com la Casa Norat a la Rambla de Girona, d'estil noucentista com la casa Masllorens d'Olot, així com més tard evoluciona cap al racionalisme formal. Fins a l'esclat de la Guerra Civil projectà múltiples equipaments de tipus industrial, com ara centrals elèctriques –sobre el Ter a Bescanó– o fàbriques i també centres escolars. De principis del s. XX, vers el 1911, s'emplaça la construcció de l'Escorxador de Calonge.

Una característica diferencial de l'edifici és el molí de vent de la torre. És el que actualment substitueix un antic sistema el qual, a través de la força eòlica motriu, permet enlairar l'aigua dels pous sota l'escorxador, acumular-la en un dipòsit i obtenir l'aigua corrent gràcies a la inèrcia de la gravetat.

Detall molí de vent

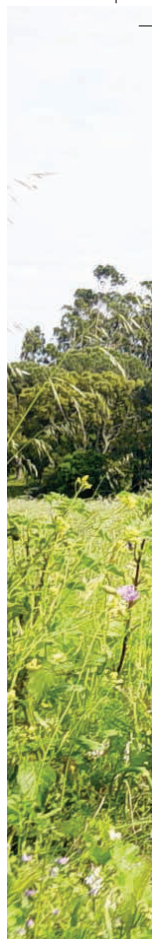
Plànol antic escorxador

La torre Roura

La torre Roura, d'estil modernista, se situa damunt d'un turó dominant tota la plana que s'estén als seus peus. El monticle es coneix com a puig de les Aixades o torre del Baró, el lloc on s'erigia una antiga masia amb una torre de defensa i que fou abolida per la nova edificació.

Data de finals del segle XIX i coincideix amb l'edat d'or de la indústria surotapera a la comarca. El primer propietari, Enric Lluís Roura, que la féu construir, fou un puixant empresari del sector surer. A l'interior encara conserva bona part de mobiliari noble de l'època.

Està envoltada de distintes espècies d'arbres, plantats anys ençà. El pas del temps i les experiències viscudes els han fet desenvolupar amb robustesa, alguns fins a mides monumentals. En destaca un eucaliptus de 6,50 m de soca que, segons conten, va sobreviure a les gelades de l'any 1956 quan moltes plantes van desaparèixer. D'altres bonics exemplars són un surolí –híbrid entre un suro i una alzina–, alguns suros i una magnífica alzina. També s'hi poden veure fornits cirerers d'arboç i un cedre enmig d'altra vegetació ornamental.

Eucalyptus monumental

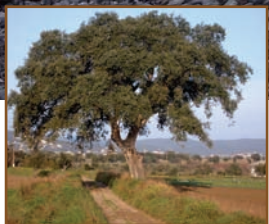
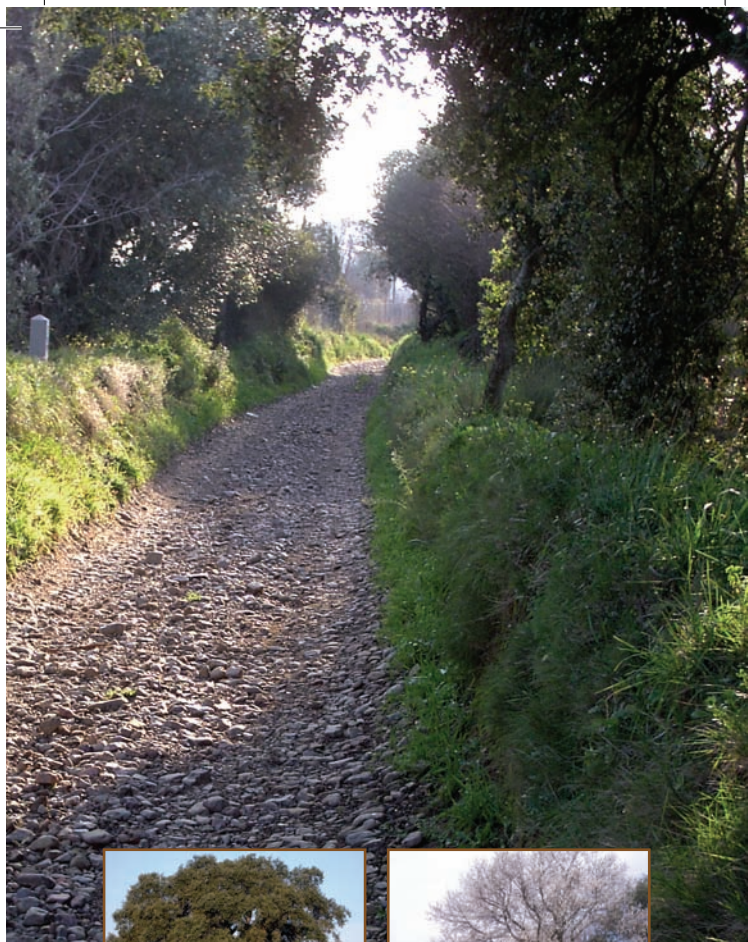
El rec Madral

El rec Madral, o rec mare o principal, és el responsable de drenar l'aigua que s'estén pel pla de Calonge, tot i que el seu origen és la canalització artificial que promogueren els romans. A partir d'un cert punt al pla, el mateix rec és el camí, i per això, se'ns torna de cop i volta molt pedregós, per l'arrossegament de material sedimentari. La zona que s'estén des del cementiri nou s'anomena, per aquesta raó, del Pedregalar.

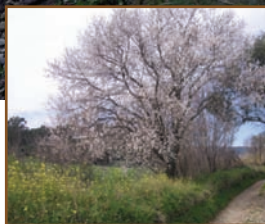
El rec, a vegades, està més enlairat que els camps i en altres trams, té poca profunditat, motiu pel qual sobreix i continua provocant inundacions en casos de fortes pluges.

Als marges terrosos del camí, hi creixen els magraners i els seus fruits són aprofitats pels ocells frugívors per alimentar-se en dies d'abundor. A l'hivern, l'arbust despul·lat té les magranes que pengen seques i esclatades. Hi ha algunes oliveres centenàries prop del rec i els ametllers, florits a l'hivern, fan uns passadissos blancs i rosats al seu pas. Hi ha també alguna filera de tamarius que denota el caràcter de curs hídric temporal.

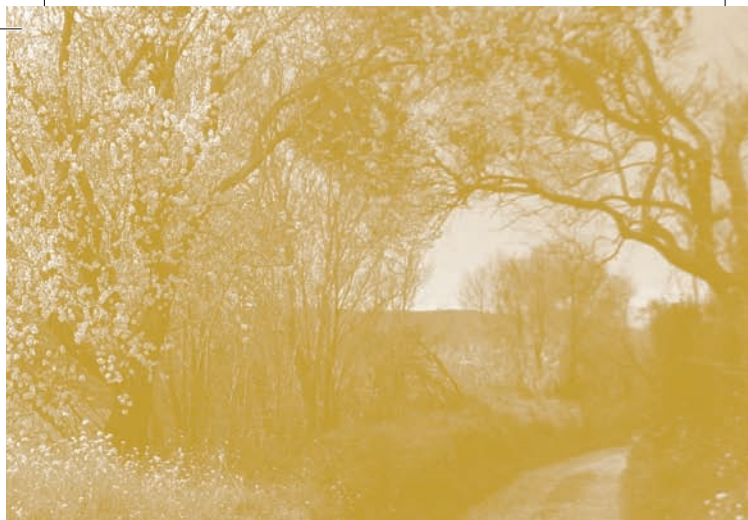
Alzina

Ametller

Notes de camp:

Oficina de Turisme de Calonge - Sant Antoni

Av. Catalunya, 26
17252 Sant Antoni de Calonge
Tel. + 34 972 661 714
Fax + 34 972 661 080
www.calonge-santantoni.com
turisme@calonge.cat

Disseny gràfic: Nuri Zubiri

Col·laboren:

Ajuntament de Calonge

